

A
JAVÍTÓINTÉZETEKRŐL.

LENGYEL AURÉL
BEMUTATJA KRAJCSIK SOMA JELENTÉSÉT
A SZÉKESFEHÉRVÁRI JAVÍTÓINTÉZETRŐL.

SZÉKÁCS FERENCZ ÉS DR. VÁMBÉRY RUSZTEM
FELSZÓLALÁSAIVAL.

DAPEST.

ULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1899.

a 20 kr.

33027

60

KÖNYV-ÉRTÉKELÉSI ÉRTÉKELÉSEK

VII. KÖNYV. I. KÖNYV.

A

NYITÓTEZETEK RÖL.

TEGYEL ÉRTÉKELÉSE

NYITÓTEZETEK RÖL SOMA JELENTÉSE

NYITÓTEZETEK RÖL

33027

NYITÓTEZETEK RÖL

33027

33027

NYITÓTEZETEK RÖL

NYITÓTEZETEK RÖL

NYITÓTEZETEK RÖL

15088

A
JAVÍTÓINTÉZETEKRŐL.

LENGYEL AURÉL

BEMUTATJA KRAJCSIK SOMA JELENTÉSÉT
A SZÉKESFEHÉRVÁRI JAVÍTÓINTÉZETRŐL.

SZÉKÁCS FERENCZ ÉS Dr VÁMBÉRY RUSZTEM
FELSZÓLALÁSAIVAL.

N 742

33027

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1899.

MAGYAR JOGASZABOLLETI ERTESKEZSEK.

VII. KÖNYV. 4. FÜZET.

123

JAVÍTÓINTÉZÉSEK.

IT / M

1545

38031

Lengyel Aurél:

Tisztelt Teljes Ülés!

A bűnügyi statisztika adatai megdönthetetlen bizonyítékai annak, hogy a kriminalis esetek legtöbbje gondozás nélkül felnőtt egyének által követtetik el, s hogy ennek következtében a züllésnek indult s a züllés veszélyének kitett ifjú egyénekről való gondoskodás a deliktumok megelőzésének hatályos eszköze lehet.

A midőn ez felösmertetik, a kulturállamok rendszeresen kezdik szervezni a kényszernevelés ügyét: s ma Anglia 40.000 gyermeket tart javítónevelés alatt, Franciaországban 140 javítóház áll fenn, Svájcban 3000 ifjú részesül kényszernevelésben, s a skandináv államok is országosan organizálták már az elhagyatott gyermekek védelmét.

Magyarország a praeventióra irányuló munkásságával mesze elmarad ezen államok mögött. Nálunk még mindig szabadjukra vannak hagyva a kis koldusok és csavargók, kik a hideg évszak beálltával oly nagy számmal találhatók a nagy városokban; nálunk még mindig nem viszik javítóházba a restséghez szokott, nyomorgó utcagyerekeket, kik tolvajok s betörők társaságában töltik napjaikat s alig történik valami azon szerencsétlen gyermekek megmentésére, kiknek szülei erkölcstelen életmódot folytatnak.

Míg a statisztika szerint a tízezret jóval túlhaladja a 8—16 éves csavargó gyermekek száma, s míg 1894-ben is 1244 ilyen korú fiú- és 298 leánygyermek, továbbá 8191 16—20 éves férfi és 2138 hasonló korú nő lőn bíróilag elítélve, addig négy javítóintézetünkben a rendszeresített 347 helyre csupán 171 egyén utaltatott be bírói ítélettel, a többiek a feltartóztatás megkísérlése nélkül rohannak a bűn lejtőjén az erkölesi romlás örvényébe.

De még e csekély számmal létező javítóintézetek sem felelnek meg rendeltetésüknek. Szervezetüket maga az alkalmazott

személyzet sem tartja célravezetőnek, kezelésük módja ellen is jogos kifogások tehetők, s különösen a legújabb időben elég sürűn előforduló esetek hatása alatt — midőn a javítóintézetből kikerültek bűnöznek — fel-felmerül a vád, hogy intézeteink működése meddő, munkássága eredménytelen.

Hazai javítóintézeteinknek és kiválólag a — legújabbban felállított — *székesfehérvári intézetnek* szervezetét, kezelését és beléletét kimerítő részletességgel ösmerteti *Krajcsik Soma* ot-tani igazgatónak jelentése, melyet a következőkben leszen szerencsém bemutatni.

Krajcsik Soma jelentése.

A kényszernevelés célja, hogy a befogadott fiatakorú bűnösöket az erkölcsi romlásról a becsület útjára vezesse, őket erkölcsös és munkás életre szoktassa s azon annyira megszilárdítsa, hogy azok a társadalomban is mint tisztességes és munkás emberek képességeiknek megfelelő helyüket betöltsék. E cél elérésére felhasználja az intézet a vallás-erkölcsös nevelést, az iskolai oktatást, komoly munkásságra, rendre s illemes magaviseletre való szoktatást.

Minthogy a vallásosság alapja a vallásos érzés, az intézeti kényszernevelés is arra törekszik, hogy ez érzés a növendékekben erősödjék, tisztuljon s akaratelhatározásukra is befolyással legyen. Erre segítnek a vallási gyakorlatok, a nevelő személyzet példája s a vallásoktatás. Vallásgyakorlatok: a közös reggeli és esti áhitat, mely az intézeti kápolnában tartatik s egy alkalmi ének és imából áll, az étkezés előtti s utáni imák, valamint vásár- és ünnepnapokon az egyes felekezetek istentiszteletei s szent beszédei. Ezeken kívül a kath. növendékek évenként többször gyónnak s áldoznak, a protestánsok pedig az úr asztalához járulnak. E vallásgyakorlatokon a nevelő személyzet is részt vesz. A tulajdonképeni vallásoktatást az egyes felekezetek lelkészei, hitoktatói teljesítik. A tanítás anyagát a javítóintézeti tanterv határozza meg.

Az intézet egész működése arra törekszik, hogy növendékeiben az erkölcsös jellemet kifejlessze és megszilárdítsa. Erre szolgál a folytonos foglalkoztatás és felügyelet, a nevelő sze-

mélyzet jó példaadása, a növendékek felvilágosítása és meggyőzése, hogy belássák tetteiknek helyes vagy helytelen voltát, a jutalmazás és büntetés. Az intézet a következő jutalmakat alkalmazza: elismerő nyilatkozat, nyilvános dicséret a család előtt, kisebb kedvezmények megadása, valamely bizalmi állás, erkölcsi kitüntetés, mely három fokozattal bír, s a gallérra varrott piros, piros-fehér és piros-fehér-zöld színű szalagok viselésére jogosít, kísérletkép való kihelyezés. Megjegyzendő, hogy az itt említett kitüntetési jelvényekkel más-más kedvezmények vannak összekötve, úgy, hogy kísérletkép is rendszerint csak az helyezhető ki, a ki a harmadik fokú erkölcsi kitüntetést már megnyerte.

A büntetési fokozatok a következők: a) megintés; b) roszszalás; c) társaktól elkülönített helyen való étkezés, társas játéktól való eltiltás; d) a nyert kitüntetések elvesztése s különös kedvezmények megvonása; e) egyes ételek megvonása, de csak felváltott napokon; f) a családból való kiküszöbölés; g) teljes elkülönítés; h) testi fenyték; i) az intézetből való kitiltás. A büntetés joga az igazgatót illeti, de a nevelés érdekében a kisebb fokozatokat a családfő is alkalmazhatja, a nagyobbakat a családfő véleményes jelentése alapján az igazgató eszközli. Az utolsó pont végrehajtásához (az intézetből való kizárást követő fogházba helyezés) az igazságügyi miniszter jóváhagyó rendelete is szükséges. Minthogy az intézeti nevelés arra törekszik, hogy a növendéket elhatározásában erkölcsi meggyőződése vezesse, azért úgy a jutalmazásban, mint a büntetésben mindenkor megfelelő mértéket alkalmaz, s kellő óvatossággal, körültekintéssel jár el, s mindenkor szem előtt tartja a humánus elveket.

Az intézet nevelési rendszere az úgynevezett «családi rendszer», mely a növendékeket csoportokba, családokba osztja, s hivatva van a családot pótolni, hol a szerető és résztvevő környezet az összetartozóság tudata magához emeli és kapcsolja a társadalomból kitagadott s züllésnek indult fiatal gonosztevőt, hogy megfeleljék békés otthonát s erkölcsi orvosát. A családi rendszer teszi lehetővé, hogy a növendékek egyéniségük szerint neveltetnek, hogy figyelembe vehetők testi s lelki képességeik, társadalmi s egyéb viszonyaik.

Egy családban rendszerint 20 növendék van. A család élén

a családfő áll, ki a részére kiadott «utasítás» szerint vezeti növendékei nevelését. Összes idejét növendékei társaságában tölti s azért egész életmódját az intézeti viszonyokhoz alkalmazza. A családban van még két felügyelő, képzett iparosok, kik a családfőnek a felügyeletben s rendtartásban segédkeznek s a növendékeket iparukban oktatják. A növendékek koruk és erkölcsi állapotuk szerint osztatnak be egyes családokba. A családok a lehetőség szerint egymástól elkülönítve vannak, de a növendékek az istentiszteleten, az iskolában, a munkánál s a játéknál érintkezhetnek.

A növendékek befogadása igazságügyminiszteri rendeletre történik. Innen kapja az igazgató a növendékre vonatkozó iratokat, melyek az intézet nevelő személyzetét előre tájékoztatják a növendék családi, erkölcsi s egyéni állapotáról. Befogadáskor — a személyazonosság megállapítása után — az igazgató igyekszik az újoncz bizalmát megnyerni, lelki világába hatolni, gondolkodásmódját kiismerni; rámutat előző életének káros voltára, mely őt a bukás szélére vitte, inti előző életmódjának elhagyására; serkenti és bátorítja egy új élet kezdésére, mely hivatva lesz őt a társadalom számára megmenteni, hasznos, munkás emberré tenni; biztosítja támogatásáról, ha ő is a cél elérésére egész erejéből közreműködik. Buzdítja jó magaviseletre, munka- és tanulási szorgalomra, békés, testvéries egyetértésre, engedelmességre s tiszteletteljes, ildomos magatartásra.

Az újoncz-növendék befogadáskor — fürdés és tisztálkodás után — intézeti ruhát kap s kísérletkép az ügynevezett javítóosztály egyik czellájába kerül. Itt magánosan elkülönítve hosszabb-rövidebb időt (rendszerint egy vagy két napot) tölt, hogy megtérésre, magába szállásra időt nyerjen. A kísérletképen elkülönített növendéket naponként meglátogatják az igazgatón kívül az összes intézeti tisztviselők, s miután értelmi s erkölcsi állapotát kipuhatolták s a növendék az intézeti rendről, szokásokról némi tájékoztatást nyert, ha egyéb akadály — a növendék makacssága — fen nem forog, az igazgató által korának, erkölcsi állapotának s értelmi fejlettségének megfelelő családba, illetve iskolai osztályba soroztatik, hogy ott tulajdonképeni nevelése megkezdessék.

A családban a növendékek gondozását a családfő veszi át, ki igyekszik a növendékeket humánus elvek alapján, tervszerűen, egyéniségüknek megfelelően, szeretettel nevelni, őket oktatással és saját jó példaadásával a jó útra terelni, figyelemre, munkásságra, rend- és tisztaságra szoktatni.

A családfő családjának minden egyes növendékéről úgynevezett «nevelési napló»-t vezet, mely magában foglalja a növendék életrajzát s mindazon mozzanatokot, melyek a növendék intézeti neveltetése alatt történtek s reá befolyással voltak. Ebbe jegyzi fel észrevételeit s megfigyelésének eredményét, összegezi tapasztalatait s azokból igyekszik megállapítani további nevelési eljárásának tervezetét. Az ily nevelési napló valóságos tárháza a növendékek lelki nyilvánulásainak. E naplót minden negyed évben az igazgató is átnézi.

A napi események följegyzésére szolgál az «általános napló», mely az erkölcsi kihágásokat, a munka- s tanulásban való hanyagságot, rend és tisztaság elleni vétségeket s ezek ellen foganatosított eljárást, büntetést; vagy pedig a jó erkölcsi magaviseletért, tanulásban s munkában való szorgalomért, rend- és tisztaságszeretetért kiérdemelt dicséretet, jutalmat foglalja magában. E naplót az igazgató hetenkint ellenjegyzzi.

Hogy a növendék is tájékozva legyen saját erkölcsi helyzetéről, hetenkint megkapja a «szorgalmi könyvecské»-jét, melyben az erkölcsi viseletből, tanulásból s munkaszorgalomból nyer osztályzatot. Az osztályzatok a következők: erkölcsi viseletből: példás, kielégítő, kevésbé kielégítő, rossz; tanulásból: jeles, jó, elégséges, elégtelen; munkaszorgalomból: kitartó, változó, csekély, semmi. A szorgalmi könyv, mint bírāja, mérlege tűnik fel a növendék előtt, önismeretre vezeti s arra inti, hogy saját magának legyen ellenőre. Ezen könyvecskéket az igazgató havonként átvizsgálja.

Az intézet a növendékek értelmi fejlesztésére is kiváló gondot fordít s arra törekszik, hogy minden növendék tudjon helyesen írni, olvasni és számolni, s hogy olyan ismeretkört szerezzenek, a milyenre egy értelmes iparosnak, gazdának szüksége van.

A növendékek három tanfolyamba vannak osztva, minden tanfolyamban ismét két-két osztály van. A vallás és közokt. mi-

nister 1891. évi 49.746. sz. a. kelt rendelete szerint a felső tanfolyam második osztályában nyert bizonyítvány az ipari és gazdasági szaktanítással egybekapcsolt felső népiskola harmadik osztályának elvégzéséről szóló bizonyítvánnyal egyenlő értékű.

A javítóintézeti iskolának nem az a célja, hogy valamely magasabb iskolára előkészítsen, azért az elemi ismeretekből csak annyit nyújt, a mennyire egy munkásembernek szüksége van. Az oktatás inkább gyakorlati irányú, hogy a növendékek, a mit tanulnak, azt az életben alkalmazhassák. A főszó inkább az értelem, az észrevevés, gondolkodás s ítélet fejlesztésére, mint az ismeretek felhalmozására fektetetik, szóval az oktatás gyakorlati és nevelő. Ezért rendelkezik az intézet iskolája tanoszerekkel, gazdag szemléleti gyűjteményekkel, melyek értéke 898 frt.

A tanítás csoport-rendszer szerint történik, hogy minden családfőnek alkalmá legyen az összes növendékeknek úgy értelem, mint erkölcsi haladását, vagy hanyatlását figyelemmel kísérni, s tapasztalatait, észrevételeit a havonként tartatni szokott házi tanács előtt megtenni.

A növendékek kedélyének nemesítésére szolgál az énektanítás, mely több csoportban történik s kiterjed úgy egyházi, mint világi énekek négyes szólamú tanulására. A nyári estéken felhangzó víg dalok a növendékeknek hasznos és gyönyörködtető szórakozásáról tesznek tanúságot, ugyancsak a különféle alkalmakkor s isteni tiszteleten elhangzó énekek arról is meggyőzik a hallgatót, hogy az éneket átérzik s azt kedvvel és szorgalommal tanulják.

A tornatanítás katonai gyakorlatokkal van kapcsolatban, a növendékeknek alkalmuk van a fegyverfogásokat is elsajátítani. A fegyvergyakorlatokra szuronyos fapuskák használatnak. De hogy a torna üdítő szórakozás is legyen, különféle társas játékokat is játszanak a növendékek.

A növendékek szórakoztatására, de meg ismeretük gyarapítása s kedélyük nemesítése végett is a családfők vasár- és ünnepnapokon növendékeiknek szórakoztató, ismeretterjesztő vagy erkölcsnemesítő felolvasásokat tartanak, melyet a szükséghez képest magyarázattal is kísérik.

Ugyane célra szolgál a 300 kötetből álló ifjúsági könyv-

tár, melyet egy családfő kezel s oszt ki időközönként a növendékeknek.

Iskolai könyvekkel s tanszerekkel az intézet látja el növendékeit, s erre szolgál az 1440 kötetből álló iskolai könyvtár. Van ezenkívül kizárólag tudományos munkákból álló tiszti könyvtár, melyben 140 kötet különféle szakmunka van.

Igen fontos nevelési eszköz az intézetben a munkaoktatás. Nemcsak mint jellemképző eszköz, hanem igen sok esetben mint valóságos életszükség szerepel a növendéknél, mert az alaki képzésen kívül legtöbb esetben cél az is, hogy a növendék valamely munkanemet elsajátítson, hogy az intézeten kívül magát azzal fentarthassa, kenyerét megkereshesse. Azért a növendéket befogadása után azonnal foglalkoztatjuk, de a munkáltatás nem kényszerítés, hanem mintegy természetes kifolyása s irányítása a növendékek tettvágyának. Főelv, hogy munkára munka által neveltessenek a növendékek. A növendékek előtt mindenkor ott lebeg előjáróiknak példája, kik maguk is munkálkodva, önkénytelen rávezetik a növendéket a munka megkedvelésére. A növendék, hajlamát és képességét követve kellő megfontolás után maga választja megfelelő foglalkozását, mesterségét, melyet csak igen fontos okból változtathat meg.

Az intézetben részint ipari, részint gazdasági, részint házi-munkanemekkel foglalkoznak a növendékek.

Ipari munkanemek közül az asztaloságnál van 15—20 növendék, kik 14 gyalúpad mellett foglalkoznak s bútór- és épület-asztalos munkákat végeznek.

Az esztergályosok, 8—10 növendék, 4 eszterga mellett különféle esztergályos munkákat készítenek.

A műfaragásnál 4—6 növendék ékeitmények, keretek, betétek készítésével foglalkozik.

A szabóságnál 20 növendék 3 varrógéppel az összes intézeti ruházatot, s a szükséges javításokat elkészíti.

A 20 cipész az intézet részére szükséges lábbeliket állítja elő.

A kosárfonók a megrendelés, vagy szükséghez képest különféle kosarakat, virágasztalokat s egyéb tárgyakat készítenek.

A könyvkötők az intézeti könyveket kötik s egyes díszműveket állítanak elő.

A kőművesek az épületeken szükségessé vált javításokkal foglalkoznak.

A pékek csupán az intézet részére szükséges barna és fehér kenyeret sütik.

Mindezen iparok nemcsak az intézet szükségleteit állítják elő, esetleg javítják, hanem külső megrendelésre is készítenek szakmájukba vágó cikkeket.

Az összes iparok megfelelő helyiséggel és berendezéssel bírnak.

Az intézet kertjét egy képzett kertész vezetése mellett szintén a növendékek művelik. Oktatásuk kiterjed a konyha- és díszkertészetre, fatenyésztésre és szőlőművelésre. Rendelkezésükre áll több melegágy és két virágház. Az előállított terményeket az intézet használja fel.

Mint házi ipart űzik a növendékek a szalmafonást, maguk részére szalmakalapokat s lábtörlőket készítenek.

Az intézetben szükséges házi munkákat is, mint takarítást, favágást stb. maguk a növendékek végzik.

A munkaoktatásra fordított idő télen 5, nyáron 6 $\frac{1}{2}$ óra.

Minden növendék a végzett munkájáért szorgalma és magaviseletének megfelelően havonként 1-50 forintig terjedhető munka-jutalomdíjban részesül, mely összeget elbocsátásakor kezeihez kap, esetleg ruhát s egyéb hasznos dolgokat vásárolhat.

Hogy az intézet növendékei közt a rend és fegyelem fenntartassék, azért a növendékek folytonos felügyelet alatt vannak úgy nappal, mint éjjel. A nappalt váltakozva, munkával, tanulóssal vagy szórakozással töltik.

Különös gond van arra is fordítva, hogy a növendékek úgy az egész intézet, mint az egyes családok helyiségeit tisztán és rendben tartsák. Saját testük és ruházatuk tisztaságáról, valamint különféle holmijok és eszközeik rendben tartásáról meg ne feledkezzenek. A családfő és a felügyelők gondoskodnak, hogy minden a maga helyén, jó karban, rendben és tisztán tartassék.

Reggel a növendékek derékig megmosakodnak, fogait meg tisztítják s hajukat megfésülik, s miután ruhájukat, helyiségeiket is rendbe hozták, csak azután vonulnak közös áhítatra

s napi foglalkozásukra. Minden egyes növendék el van látva evő és tisztálkodási eszközökkel.

A napi teendőket az úgynevezett «szolgálati beosztás» állapítja meg, melyet az igazgató az előző napon a személyzetnek írásban tudtára ad. Ebben minden órára való teendő személynként külön kijelölve van.

A napirend az alapszabályok 34. §-ának keretén belül a következő:

Hétköznapiakon. a) Télen.

5 ¹ / ₂	órától	6-ig:	Fölkelés, ágyvetés, mosdás és öltözködés.
6	«	6 ¹ / ₂ ig:	Csendes foglalkozás.
6 ¹ / ₂	«	6 ³ / ₄ ig:	Reggeli áhítat a kápolnában.
6 ³ / ₄	«	7-ig:	Reggelizés.
7	«	8-ig:	Takarítás. Kézmosás és kefékezés. 7 ³ / ₄ -kor a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.
8	«	12-ig:	Munka és iskolai tanítás.
12	«	1-ig:	Ebéd és szabad idő.
1	«	4-ig:	Munkaoktatás.
4	«	5-ig:	Uzsonna és szabad idő.
5	«	7-ig:	Iskolai tanítás.
7	«	7 ¹ / ₄ -ig:	Estebéd.
7 ¹ / ₄	«	8 ¹ / ₄ -ig:	Szabad idő.
8 ¹ / ₄	«	8 ¹ / ₂ -ig:	Esti áhítat a kápolnában.
8 ¹ / ₂	«	9-ig:	A ruházat takarítása, lefekvés.

b) Nyáron.

5	órától	5 ¹ / ₂ -ig:	Fölkelés, ágyvetés, mosdás és öltözködés.
5 ¹ / ₂	«	6 ¹ / ₂ -ig:	Takarítás. Kézmosás és kefékezés. 6 ¹ / ₄ -kor a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.
6 ¹ / ₂	«	6 ³ / ₄ -ig:	Reggeli áhítat.
6 ³ / ₄	«	7-ig:	Reggelizés.
7	«	12-ig:	Iskolai tanítás és munkaoktatás.
12	«	1-ig:	Ebéd és szabad idő.

1	órától	2-ig:	Csendes foglalkozás.
2	"	4-ig:	Iskolai tanítás.
4	"	4 ¹ / ₂ -ig:	Uzsonna és szabad idő.
4 ¹ / ₂	"	7-ig:	Munkaoktatás.
7	"	7 ¹ / ₄ -ig:	Estebéd.
7 ¹ / ₄	"	8 ¹ / ₄ -ig:	Szabad idő.
8 ¹ / ₄	"	8 ¹ / ₂ -ig:	Esti áhitat.
8 ¹ / ₂	"	9-ig:	A ruházat takarítása, lefekvés.

Vasár- és ünnepnapokon. (Télen-nyáron.)

6	órától	6 ¹ / ₂ -ig:	Fölkelés, ágyvetés, mosdás és öltözködés.
6 ¹ / ₂	"	7 ¹ / ₂ -ig:	Takarítás. Kézmosás és keféltetés. 7 ¹ / ₄ -kor a növendékek és holmijoknak megvizsgálása.
7 ¹ / ₂	"	8-ig:	Reggelizés.
8	"	9-ig:	Istentisztelet.
9	"	11-ig:	Felolvasás és iskolai tanítás.
11	"	12-ig:	Szabad idő.
12	"	1-ig:	Ebéd.
1	"	3-ig:	Szabad idő.
3	"	4-ig:	Énektanítás.
4	"	4 ¹ / ₂ -ig:	Uzsonna.
4 ¹ / ₂	"	7-ig:	Csendes foglalkozás.

(Nyáron: 1—¹/₂3-ig: csendes foglalkozás; ¹/₂3—¹/₂4-ig: énektanítás; ¹/₂4—4-ig: uzsonna; 4—7-ig: szabad idő.)

7	órától	7 ¹ / ₄ -ig:	Estebéd.
7 ¹ / ₄	"	8 ¹ / ₄ -ig:	Szabad idő.
8 ¹ / ₄	"	8 ¹ / ₂ -ig:	Esti áhitat.
8 ¹ / ₂	"	9-ig:	A ruházat takarítása, lefekvés.

A fiúk számára berendezett *székesfehérvári kir. javítóintézet* az 1898. évben 120 növendék elhelyezésére szolgált.

Az 1898. év folyamán megfordult, illetve elhelyezve volt az intézetben 167 növendék.

Az ezeknek befogadására szolgált okot, az előéletet, az életkort, a lakóhelyet, a szülők állapotát és foglalkozását, az anyagi

helyzetet, az értelmi képzettséget, a vallást, a nemzetiséget, valamint a befogadást megelőző foglalkozást illető statisztikai kimutatást az alábbiak tüntetik fel:

a) *A befogadásra szolgált ok.*

Lopás	51
Lopás és csavargás	16
Lopás és sikkasztás	2
Lopás és orgazdaság	1
Lopás és közbiztonság elleni kihágás	1
Lopás és tulajdon elleni kihágás	1
Lopás, hazudozás, csavargás	8
Lopás, csavargás, munkakerülés	8
Lopás, csavargás és fékezhetetlen természet	1
Lopás, gyújtogatás	1
Lopás, csavargás, lopási hajlam és munkakerülés	1
Lopás, kártyázás, ivás és dohányzás	1
Lopás, csavargás, korcsmázás	1
Lopás, csavargás és rossz magaviselet	6
Lopás, engedetlenség és minden rosszra való hajlam	1
Lopás, csavargás, súlyos testi sértés és közegészség elleni kihágás	1
Lopás, csavargás, koldulás, hazudozás és gyilkolással való fenyegetés	1
Lopási hajlam, csavargás, munkakerülés	1
Lopási hajlam, csavargás, munkakerülés, engedetlenség	1
Sikkasztás	1
Halált okozó súlyos testi sértés	1
Gyújtogatás	2
Zsarolás	1
Iskolakerülés, rossz társaság, dologtalanság	1
Szemérem elleni vétség	1
Munkakerülés, könnyelműség, engedetlenség és fékezhetetlenség	1
Csavargás, hazudozás	1
Csavargás, elzüllés	4
Csavargás, munkakerülés	5

Csavargás és veszélyes fenyegetés	1
Csavargás, káromkodás és engedetlenség	1
Csavargás, engedetlenség, tiszteletlenség és verekedés	1
Csavargás, erkölcsi romlás és csalás	1
Csavargás, iskolakerülés s a rosszra való hajlam	8
Csavargásra való hajlam, makacs engedetlenség	1
Erkölcsi romlottság	32
Összesen	167

b) *A befogadás eszközöltetett.*

A szülő vagy gyám kérelmére	90
A hatóság kérelmére	11
A rendőrség kérelmére	2
Az 1878. évi V. tez. 42. §-a alapján	54
Az 1878. évi V. tez. 84. §-a alapján	10
Az 1879. évi XL. tez. 65. §-a alapján	—
A felügyelő bizottság kérelmére	—
Összesen	167

c) *Előélet.*

Büntetlen előéletű	112
Előbb már büntetve volt	55
Összesen	167

d) *Életkor.*

10 éven aluli	2
10—15 éves	56
16—20 éves	109
Összesen	167

e) *Utolsó lakhely.*

Székesfővárosi	35
Vidéki, városi	82
„ falusi	50
Állandó lakhely nélküli (kóborló)	—
Összesen	167

f) *A szülők állapota.*

Szolga, cseléd vagy napszámos	89
Földmíves	18
Iparos vagy kereskedő	44
Értelmiségi	16
Csavargó, foglalkozás nélküli	—
Összesen	167

Ingyenes nevelésben részesült	154
Ellátási díjat fizetett	13
Összesen	167

g) *Anyagi helyzet.*

Vagyonos	19
Vagyontalan	148
Összesen	167

h) *Értelmi képzettség.*

Iskolába járt	156
Iskolába nem járt	11
Összesen	167

i) *Vallás.*

Római katolikus	111
Görög „	2
Görög keleti	4
Ev. református	17
Ág. evangélikus	8
Unitárius	1
Izraelita	24
Összesen	167

j) *Nemzetiség.*

Magyar	146
Német	15
Román	—
Tót	4
Szerb	2
Horvát	—
Összesen	167

k) *A befogadást megelőző foglalkozás.*

Iparos tanoncz	63
Kereskedő tanoncz	9
Iskolába járt	24
Földműves	14
Szolga	8
Napszámos	10
Foglalkozás nélküli	39
Összesen	167

l) *Letartóztatási idő.*

Megszabott időt tölt az intézetben	31
A megszabott időn túl visszatartható	136
Összesen	167

Az év folyamán az intézetben megfordult 167 növendék közül erkölcsi magaviselet tekintetében volt:

Példás magaviseletű	63 növendék
Kielégítő	87 „
Kev. kielégítő	15 „
Rossz	2 „
Összesen	167 növendék.

A 167 főnyi forgalmi létszámból:

Az alsó tanfolyam 1-ső osztályába járt 16 növendék

Az alsó tanfolyam 2-ik " " 42 "

A középső tanf. 1-ső " " 55 "

A középső tanf. 2-ik " " 31 "

A felső tanfolyam 1-ső " " 11 "

A felső tanfolyam 2-ik " " 12 "

Összesen 167 növendék.

Az iskolai tanulásban:

Jeles eredményt ért el 12 növendék

Jó " " " 52 "

Elégséges " " " 41 "

Elégtelen " " " 45 "

Osztályzatot nem nyert 17 "

Összesen 167 növendék.

Az 1898. évi 167 forgalmi létszámból volt:

Asztalos 27 növendék

Esztergályos 14 "

Fafaragó 9 "

Szabó 23 "

Czipész 26 "

Könyvkötő 9 "

Kosárfonó 12 "

Szalmafonó 16 "

Kőmives 6 "

Kertész 16 "

Házi munkás 4 "

Pék 5 "

Összesen 167 növendék.

A munkaszorgalmat illetőleg a növendékek osztályozása a következő:

Kitartó munkaszorgalmat fejtett ki 92 növendék

Változó " " " 61 "

Csekély " " " 14 "

Semmi " " " — "

Összesen 167 növendék

A fegyelmi könyvben nyilvántartott büntetések ez évben 35 növendéknél 52 esetben alkalmaztattak, melyeknek a növendékek közt való megoszlása a következő:

A 167 növendék közül fegyelmi úton büntettetett:

Egyszer sem	132 növendék
Egyszer	23 "
Kétszer	9 "
Háromszor	1 "
Négyszer	2 "
Összesen	167 növendék.

Egy-egy büntetett növendékre 1.51 büntetés, a forgalmi létszámot tekintve egy növendékre 0.32 büntetés esik.

Az intézetet annak 3 és fél évi fennállása alatt 80 növendék hagyta el.

Kísérletképen 50, véglegesen 30 növendék helyeztetett ki. Ezek közül:

Jó magaviseletű	64	vagyis	80.00 %
Ingadozó magaviseletű	6	"	7.50 %
Rossz magaviseletű	6	"	7.50 %
Ismeretlen magaviseletű	4	"	5.00 %
Összesen	80	vagyis	100.00 %

A kihelyezett 80 növendék közül

egy éven belül	16 növendék
két éven belül	25 "
három éven belül	36 "
négy éven belül	3 "
Összesen	80 növendék része-

sült javító nevelésben.

A véglegesen elbocsátott és kísérletileg kihelyezett 80 növendék közül jelenleg

asztalos	12
esztergályos	2
lakatos	3
kovács	1
gépgyári tanonc	2
gépgyári munkás	1
vasöntő	1
czipész	9
szabó	6
könyvkötő	3
kosárfonó	1
kertész	2
pék	5
mészáros	2
kőműves	2
kereskedő	1
vasuti alkalmazott	1
tanítóképezdei növendék	3
tanuló (iskolai)	3
földműves	5
napszámos	1
szolga	6
katona	1
ismeretlen	4
elzárva	3
Összesen	80

Tisztelt Uraim !

Méltóztassanak ezek után megengedni, hogy én, a ki a praeventio kérdését alapos és mélyreható tanulmányozás tárgyává tettem, néhány reflexiót fűzzek a mondottakhoz. Méltóztassanak ezt a végből megengedni, hogy az arra illetékes egyének bírálata alá hozhassam ama — csekély személyiségem által megállapított — javaslatokat, mik javítóintézeteink czélszerű reformja tekintetében — előttem — szükségeseeknek és megfelelőeknek mutatkoztak.

Első megjegyzésünk az intézetek benépesítésére vonatkozik s ez annak a konstatálása, hogy ma két igen különböző, jellegére, sajátosságára nézve jelentékenyen elütő elem vétetik fel az intézetekbe, amirendkívül megnehezíti a javításnak amúgy is problematikus mívelését.

Felvételnek t. i. biróilag elitelt egyének és olyanok, a kiknek felvételét valamely hatóság vagy a szülő, illetve gyám kérelmezte. Amazok többnyire züllött existenciák, kik már bűncselekményt követtek el, s fogházba zárás helyett lettek idehozva, emezek csak a züllés veszélyének voltak kitéve, gondozatlanok s inkább a nevelésnek helyes irányú folytatására van szükség. A két elem befogadása által kettős célja és feladata leszen az intézetnek, először mint letartóztatási hely szerepel s másodszor nevelőintézet gyanánt szolgál. Mely kétféle hivatás bénítólag hat az intézet munkásságára, úgy hogy sem mint a büntetés végrehajtására rendelt alkotás, sem mint a javító nevelés céljait szolgáló intézet teljesen meg nem felelhet.

Külön kell választani azokat a növendékeket, a kik a jogrendet megtörték, azoktól, kik a közbiztonságot csak veszélyeztetik. A nagyvárosból odakerült kitanult gonosztévő a vidéki csavargó fiútól, — a notorius zsebmetsző az alkalmi tolvajtól, — a bűnben elmerült, erkölcsileg megromlott a csak engedetlen, fékezhetlen természetűtől feltétlenül izolálandó. Mert bármily éber gondoskodás tárgyai legyenek is a növendékek, ez sohasem lesz elegendő arra, hogy az amazoktól kiinduló erkölcsi rombolásnak eleje vétessék.

A mennyiben a közigazgatási hatóságok szükségesnek tartják bizonyos esetekben a javítóintézetbe utalást, ám állítsanak fel — talán legezészerűbben a törvényhatóságok — külön intézeteket. De ne foglalják le azon kevés számú intézeteket is felelőrszben a maguk céljaira, mik biróilag elitelt egyének kényszernevelésére kell, hogy szolgáljanak. Biróságaink ugyan még mindig idegenkednek attól, hogy a súlypont a fogházakból a javítóintézetekbe helyeztessék át, úgy hogy az intézetekben rendelkezésre álló helyek sem a biróságok által töltetnek be, és húsz éven aluli visszaeső egyének százakra menő számmal találhatók letartóztatási intézeteinkben, de segítene ezen a *Blk.* 42. §-ának olyatén módosítása, hogy ne a bíró tetszésére bizas-

sék, valjon fogházra vagy javítóintézetben való elhelyezésre akarja a kiskoru vádlottat itélni, hanem mondassék ki impera-tive, hogy az illető minden ily esetben javítóházba szállítandó.

Sokszor felpanaszoltatott már, hogy a növendékek legnagyobb része valamely — rendőri vagy bírósági — fogházból jut az intézetbe. Ez kettős bajnak a kútforrása. Először is egy fogházban volt ifjúból kivészett a becsületérzés, kialudt a szé-gyenérzet s az intézeti nevelés hatása már kérdéses leszen. De másodsor, czélszerűtlen fogházainkban nincsenek elegendő számmal a magánelzárásra alkalmas helyiségek, ifjú foglyok a felnőtt bűnösökkel egy czellába jutnak, hol végighallgatva a mi kedélyes letartóztatási intézeteinkben otthonos kaszinózást, megkedvelik a fogházi életet; s eltanulva a tettétést, megszokva a hazudozást, mindennemű gazságokban olyan járatosak lesz-nek, hogy az intézetbe kerülvén, ott alig lesz lehetséges a kon-tágium terjedését meggátolni.

Áttérünk a rendszer kérdésére. Családinak nevezi az igaz-gató azt a rendszert, hol 20—35 fiú adatik egy nevelő keze alá, oly fiúk, kik különböző helyekről származnak, különböző erkölcsi és értelmi fokúak, műveltségűek, s más és más hibák-ban szenvednek. Családnak hívja és tekinti azt a csoportot, hol az összetartozás tudata nincs meg a fiúkban s csak a rossz szo-kások és hajlandóságok képezik a rokon vonásokat, alkotják az összekötő kapcsolatokat. Mi is a családi rendszer hívei vagyunk, de az erkölcsi betegeknek e számos tagú választékos társaságát, hol kizárólag a fegyelem eszközeivel akarnak hatni, hol mint a kaszárnyában dobszóra, trombitajelre cselekszenek, hol az egyén a tömegben elvész, családnak el nem ösmerhetjük. Az éltető elem nincs meg ezen szerkezetben: a szeretet, a midőn hiány-zik a családból: az anya, a nő. Mert bármily fontossága is legyen a fegyelem-fentartásnak az ifjakkal rendes életmódhoz való szoktatására nézve, az elvitázhatatlan tény, hogy pusztán a fegyelem alapján és útján a nevelés hiányát pótolni, annak észszerűtlenségét orvosolni nem lehet. A fegyelem és szeretet együttes közrehatása az, a mi a fegyházra prædestinált ifjú egyénnek megjavulását reményleni engedi.

És ez a felfogás képezi az alapját a mi egész rendszerünk-nek. Át akarjuk alakítani a mai rendszert akként, hogy mind az,

a mi abban a családi szerkezettel ellenkezik, össze nem fér: mellőztessék, viszont bevitessék, növeltessék mindaz, a mi a beléletnek családi jelleget kölcsönöz. Szükségesnek tartjuk e végből a családot kitévő gyermekek számának lényeges redukálását, s másodszer a csoportosításnak olyatén módosítását, hogy egy nevelő keze alá lehető homogen anyag adassék.

Adjanak 10—12 gyermeket egy képzett, humanus gondolkozású, nős pædagogus kezei alá, kikkel a családfő külön házácskában lakik, földet mivel avagy ipart űz, gyakorolva mindama jogokat, mikkel a természetes családban a szülők bírnak. Vigyen a család önálló gazdaságot, vezettessenek a fiúk a családfő által az elemi ösmeretek szerzésében, törekedjenek arra, hogy az iparos s a földmives-osztály számára munkaképes erők neveltessenek.

Így lehet elválasztani a züllötteket a züllésnek indultaktól, így lehetséges a hibáknak helyes felismerése s azoknak észszerű gyógyítása. Ez az egyedüli módja az individuális és irányzó nevelésnek, mert csak ekként lehet jellem, erkölcsi erő és ellenállási képesség tekintetében annyira kiképezni a fiúkat, hogy majdan önállóan, a maguk emberségéből is fen tudják magukat tartani.

Ma áthidalás nélkül hagyott az úr az intézeti s a való élet között. Az ifjú, ki évek során keresztül az intézetben tartózkodik, végtére is hozzászokik a fegyelmi szabályokhoz, s viselkedésével nem vét a házi rend ellen. Kerüljön ki azonban a nagy világba, annak forgatagában csakhamar el fog veszni. Ezen segíteni kell: fen kell tartani a kontaktust a társadalommal, hogy az ifjú, kibocsájtatása után más viszonyok közé jutva, boldogulásaért folytatott küzdelmében ne előtte teljesen idegen akadályokkal álljon szemben.

A *tan- és nevelőszemélyzet* ügyét illetőleg felvethető a kérdés: melyik képzettebb tanító az, a ki 6—700 frt fizetésért ott hagyja szabad polgári állását, s bemegy a javítóintézetbe tanítani, nevelni, felügyelni, esetleg irodai munkát is végezni, hol egész napja le van kötve s nem ritkán éjjel is szolgálatot teljesít? S mily képzettségű lehet az az iparos, a ki 3—400 frt fizetésért földadja tisztas iparát, elhagyja önálló műhelyét s vállalkozik a sok rossz fiú kitanítására? Bizonyára csekély kivétellel olyanok, kik valamely oknál fogva másutt existálni nem tudnak, s most

a javítóintézeteknél nyervén alkalmazást, a sine cura gyönyöreit akarják élvezni, avagy állásukat időleges tisztségnak, átmeneti stádiumnak tekintik. Ez azután visszahat egész működésükre. Már pedig írott malaszt marad az igazságügyi kormány bármily üdvös utasítása, ha a végrehajtó közegek tisztük ellátásában nem bírnak a kellő lelkiismeretességgel s nem állanak feladatuk magaslatán.

Ime erre egy-két *adalek*.

Nagy tévedés volna azt gondolni, hogy a növendékek folytonos s állandó felvigyázat alatt állanak, s hogy végrehajtatik a ministeri rendelet azon részében, hogy a családok elkülönített osztályokat képezzenek. Minduntalan összejönnek a családok, séta, ima alatt teljesen együtt, munkaközben keverve vannak, úgy hogy a családokra való különítés csak színleges, látszólagos, a felvigyázat gondatlan, gyarló s bőven van alkalom régi hibák palástolására és újabb hibákba esésre. — Éjjelenként egész fegyházi diskurzus folyik a családban, hiszen nincs köztük felvigyázó, a családfő egy elkülönített fülkében — aluszik. A tolvajnyelvet a növendékek legnagyobb része kitünően «kezei». — Az aszódi intézetben, beszélt egy volt növendék, régi szokás, hogy a családok egereket tenyésztenek (!). — Tizenegy fiú, alig hogy kikerült Aszódról, betörőbandát alakítottak, működésüket átalánosságban és részleteiben még az intézetben beszélven meg.

Fontos kérdés a *kihelyezés* időpontjának meghatározása s a kihelyezést megállapító szervnek a kijelölése. Szerény véleményem az, hogy előre meg nem állapítható azon időtartam, melyet az illető kényszernevelés alatt kell, hogy töltsön. Javítás és javulás csak hosszabb ideig tartó munkásság eredménye lehet, mit a priori megszabni képesek nem vagyunk. A kihelyezés elrendelésének a jogát egy felügyelő bizottságra (de nem a felügyelő bizottságra) kellene ruházni, úgy hogy az igazgató s a házi tanács csak az ajánlás, előterjesztés jogával bírna, míg a rendelkezési jog e felügyelő bizottságot illetné. Általános szabálya lehet a kihelyezésnek: bocsájtassék ki a növendék akkor, a midőn elég edzettnek látszik a társadalomban való megélésre, foglalkozásában eléggé járatos és bűnözésre hajlandóságot nem mutat.

Fontos itt a progresszív rendszer alkalmazása. Ne lökjék ki a fiút minden átmeneti stádium nélkül a nagy világba, hanem anyagi és erkölcsi segélynyújtás mellett tartsák fen az összeköttetést vele; kísérik figyelemmel további sorsát, s ha gyengének mutatkozik a szabad életre, vagy hozzák vissza az intézetbe, vagy helyezték valamely ügybuzgó emberbarát patronatusa alá. Azon legmagasabb életkor pedig, melynek betöltéseig valaki az intézetben tartható, a katonai szolgálat megkezdésének időpontjával összhangban határozottassék meg.

Reformra szorulnak a mondottak szerint javítóintézeteink minden irányban. Az intézet benépesítésénél követett elv módosítása, a csoportalakítás módjának megváltoztatása, a személyzet képzettségének s javadalmazásának rendezése, az érdeklődés és siker fokozására társadalmi elemek — felügyelő bizottság, iskolaszék, ipartestület — bevonása elődázhatlan kérdések, mik annál sürgősebben nyomulnak előtérbe, mert folyton sűrűsödnek azon társadalmi osztályok, melyeknek tagjai gazdasági helyzetüknél fogva gyermekeik nevelésére gondot nem fordíthatnak, s mely osztályok az ifjú korú bűnösök kontingensét produkálják.

Legyen szabad végezetül még egy dologra felhívnom a tisztelt Teljes-Ülés figyelmét.

Számos intézményeink vannak, melyek közvetve vagy közvetlenül a praeventió céljait szolgálják. Hiába keresnők azonban ezeknek összeműködését, együttes munkálkodását azon nagy feladatok megvalósítására, miknek szolgálatában állanak. Szétforgácsolvák e téren az erők, nincsenek egymással szerves kapcsolatban az intézmények, minek káros következménye annál inkább is érezhető, mivel számos esetben nem is az emberszeretet s a komoly érdeklődés, hanem a charity-sport, a jótékonyság múló divatja, tűnő szeszélye az, a mi az illető institutiót fentartja. — Az országos gyermekvédegyesület, a gyermekmenhely-egylet, az árva- és szeretetházak, tanonezmenedékházak, egy központi szerv igazgatása melletti tervszerű tevékenység kifejtése által, sokkal üdvösebb eredményeket érnének el, mint ma, az eljárás egyöntetűsége híján.

Összpontosítani kell a társadalom erőit, hogy országosan organizálható legyen a praeventio ügye.

De bármily nagy hivatása is legyen a társadalomnak ily irányú munkásságra, az országos szervezés kérdése kizárólag társadalmi úton megoldatni nem fog. Ez az állam hivatása. Utóvégre is felügyeleti jogkörébe, szervező hatalma alá vont már az állam sokkal kisebb jelentőségű ügyeket.

Elveszett ezerek azok, miket börtönök és fegyházak felépítésére, kényelmes berendezésére, s a «legujabb kor igényei» szerint való felszerelésére fordítunk. Üdvösebb és célravezetőbb volna a kriminalitás csökkentésére legkiválóbban alkalmas praeventív intézeteket felállítani és fentartani.

Mert nem a börtönök és fegyházak, hanem a megelőzés érdekében munkálkodó intézmények biztosítják, hogy valaha egy jogtisztelő nemzedék korszaka következik be!

(Lelkes éljenzés és taps.)

Székács Ferencz :

T. Jogász-Egylet!

Ihering a «Zweck im Recht» című munkájában rámutat arra, hogy a hatalomban van bizonyos expansiv erő, a mi mindig szélesebb és szélesebb körökre terjeszkedik ki és felhozza azt, hogy többek közt az egészségügy sem volt még ez előtt csak száz esztendővel is közügy, holott ma már a közegészségügy a közigazgatásnak egyik legfontosabb feladatát képezi. És méltán, mert valamennyien meg lehetünk arról győződve, hogy a fizikusok sokkal nagyobb szolgálatokat tettek az emberiségnek épen a praeventio által, mint a kórházi orvosok összevéve az ő speciális tevékenységükkel. Az angol Tyndal, a francia Pasteur, a német Koch, a midőn a kolera, a tifusz, a sarlach, a himlő, a dögvész és tüdővésznek elnyomására, illetőleg elterjedésének elfojtására törekedtek, ebben ha nem értek is el teljes sikert, mégis statisztice ki lehet mutatni, hogy az ő tudományuk által az emberiségnek jóltevőivé váltak, mert hogy ha ezeket az istencsapásokat nem tudták is kiirtani, azokat a sebeket, a melyeket ezen elemi csapások az emberiségen évszázadokon keresztül okoztak, bizonyos mértékben redukálni képesek voltak; és így ezeknek a fizikusoknak tevékenysége sokkal fontosabb és áldásosabb, mint valamely orvosé, a ki kitudná azt mutatni, hogy pld. a pestis daganatok nem hidegen, hanem melegen kezelendők. Mert a főkérdés mégis csak az, hogy igyekezzünk megakadályozni, hogy egyáltalán ne legyen pestis, tehát pestis-daganat se.

Már most én a t. felolvasó úrnak az előadása érdemére nem akarok reflektálni, mert azon speciális tapasztalatokkal, a melyek az ő indítványának a megbirálására szükségesek, nem dicsekedhetem, de mint jogász ezen igen érdekes felolvasás alkalmából a figyelmemet arra irányítom, vajjon a mi törvényhozásunk és

különösen büntetőtörvénykönyvnek e célú dispositiói megfelelnek-e a szükséges kívánalomnak? Gondolom a 42. §-a a büntető törvénykönyvnek azt mondja: «Ifjúkorú büntettek magán-elzárásban tölthetik a fogházbüntetés egy részét, ez azonban hat hónapnál tovább nem tarthat.» Ez az első alinea.

A második alinea pedig concedálja, hogy ezen *magán-elzárás javítóintézetben* való kitöltésre is átváltoztatható.

Már most, ha mi az ifjúkori büntettek érdekében és a társadalom érdekében nem akarjuk elkövetni azt, a mi ellen a jogászi és bírói lelkiismeret mindenesetre fellázad, t. i. hogy a §-t félremagyarázzuk, vagy hogy a §-ba többet magyarázzunk bele, mint a mennyi abban foglaltatik és szó szerinti értelem által abból kimagyarázható: el kell fogadnunk azt a tételt, hogy a magyar büntetőtörvénykönyv nem engedi meg, hogy bármely elítélt egyén bírói ítélet alapján hat hónapnál tovább a javítóintézetben időt tölthessen és ezt is csak húsz éves koráig, huszadik évének betöltésekor feltétlenül elbocsátandó. Láttuk itt az előadásból, hogy mi mindent nem vesznek célba a javítóintézetben. Erkölcsei, vallási nevelést, kertészetet, ipart és nem tudom még mi minden hasznos dolgokat. Már most kérdés, hogy ezen a téren lehet-e hat hónap alatt sikert elérni? ez teljesen ki van zárva. Ha tehát mi ezen a téren valamit gyökeresen javítani akarunk, akkor az első és legfőbb kötelességünk a büntető-törvénykönyv 42. §-t megfelelően módosítani. Hogy miből álljon ez a módosítás, arra nézve én részletesen nyilatkozni ezuttal nem kívánok, annál kevésbbé, mert a jövő jogászgűlés elé kitűzött kérdések közé ez is fel van véve. Igaz, hogy még a kérdéses javaslat nem passirozta az állandó választmányt, de én meg vagyok róla győződve és azt hiszem, hogy jó próféta vagyok, hogy ezt a kérdést a jogászgűlés állandó választmánya, ha egyszer felvetette, a napirendről levenni nem fogja, hanem kifogja tűzni, mert ez egy igen vitális és fontos kérdés. — Gondoskodva van tehát arról, hogy ez a kérdés, a mely úgyszólván az élet által tüzetett ki napirendre, a napirendről le ne vétessék addig, a míg teljes és megnyugtató megoldást nem nyert. Hiszen ez előtt nyolcz esztendővel tanácskozott már erről az a szaktanácskozmány Daruváry elnöklete alatt, a melynek referense Istenben boldogult

Schedius Lajos volt, de az akkor tárgyalt javaslat a mostani igazságügyi minister által visszavonatot, azonban hiszem, hogy mire átdolgozva fog megint szőnyegre kerülni, addig a 42. §. megfelelő módosítása okvetlenül kontempláltatni is fog. A mi minket jogászokat ezen a téren illet, azt hiszem, nekünk kiválólág kötelességünk oda hatni, hogy ez a kérdés a napirendről semmi-képen le ne kerüljön. Ha szívemre teszem a kezemet és azt kérdem magamtól, hogy közel harmincz éves birói pályám alatt azon számos ezer individuum közül, a kit szabadságvesztésre ítélt, vajjon csak egyet is képes voltam-e megjavítani? nem mernék feltétlenül igent mondani, mert ott vagyok én is, mint az a kórházi orvos, a ki gyógyít, de a ki maga is belátja, hogy tehetetlen ott, a hol a halálos csíra már az individuumban benne van, hanem maga is azon fog lenni, hogy a Koch, Pasteur és Tyndal elveit a társadalomban alkalmazza. Minthogy pedig ez az indítvány épen arra megy ki, tehát én is nagyon helyeslem, hogy ezt a kérdést felvetették és aztán igyekszünk azon, hogy ha már javítóintézeteket létesítünk, létesítsük úgy, hogy céljának megfelelőjen.

De még a *pénzkérdésre* is rá keli térnünk. A mikor a büntetőtörvénykönyveket életbeléptettük, akkor sem volt pénz és még ma is ott vagyunk, hogy a büntetőtörvénykönyvnek a különféle szabadságvesztés végrehajtása körül célbavett tételei végrehajtva nincsenek, úgy hogy fegyházra, börtönre és fogházra elitelt egyének époly vegyesen vannak együtt, mint a mit felpanaszol az előadó úr, hogy a «család»-ban is különféle fajta népség jön össze. De minthogy a büntetőtörvénykönyvben van §. arra, hogy a büntetési pénzek arra a célra forditassanak, már most az igazságügyi kormánynak bölcsességétől fog függni az, hogy ő ezt a pénzt megfelelően használja fel, esetleg appelláljon az országgyűlésre, mert hogy ha nekünk tenyészbikákra, csödörökre és futtató lovakra van pénzünk, szeretném tudni, hogy ezekre a nagy célokra miért ne legyen?

Végezetül per associationem idearum még egyet akarok fel-
említeni, t. i. nem elég az, hogy mi csak a már züllésnek indult
gyermekkel törödjünk, hanem törödnünk kell a *szülőkkel* is.
Azt mondja Schopenhauer a maga drasztikus modorával, hogy
a mai generációt két dolog teszi tönkre: a sanker és a Hegelis-

mus. Tény az, hogy nemcsak a mi börtöneink vannak túlterhelve, hanem a kórházak is; nemcsak közvetítő-intézeteink hiányoznak, a melyek összekapcsolnák a börtönt az étellel, hanem hiányoznak a reconvalescensek számára szükséges intézetek. És ennek mi a következése? Az, hogy a fertőző nemi betegségekben, a szifilitikus bajokban szenvedő egyének mielőtt teljesen meggyógyulnának, már mint javultak kieresztetnek, hogy a nehezebb betegeknek helyet adjanak. Persze az orvos lelkire köti az illetőnek, hogy tartóztassa magát a nemi érintkezéstől, azt is tudjuk, hogy §. is van erre a büntetőtörvénykönyvben, a mely ezt bünteti; azonban a nemi életet §-ra szedni és erkölcsi maximákkal korlátozni nem lehet. Itt a nemi ösztön a szenvedély hatalmával működik és így oda jutunk, hogy azt a csirát, a mit elakarunk fojtani à la Koch, Tyndal, à la Pasteur, a szifilisz nem tudjuk elnyomni azért, mert a rendszabályok félszegek. Tehát itt messzebbre vissza kell nyulnunk és oda kell hatnunk, hogy a szifilitikus beteget teljes gyógyulás előtt ki ne bocsássuk. — Ez a mi kérdésünkkel igen fontos összeköttetésben van, mert a fiziologusok azt megerősítik számos példával, hogy a szifilitikus szülők gyermekei igen hajlandók az elmebetegségekre; a melyek ha nem törnek is ki egészen, minden esetre a bűnözésre való hajlam által nyilatkoznak meg és a társadalomban bajt okoznak.

De van még egy elhanyagolt terület, t. i. az *iszákosság*. Ha valaki a felvidéken utazott, különösen vasárnap, férfiakat és nőket az útfélen részegen henteregni már reggel láthat és ez ellen semmiféle intézményünk nincsen. Tehát kapcsolatban azzal, hogy az elzüllött gyermekeket neveljük, oda is kell hatnunk, hogy a szifilis és az iszákosság teljes elnyomására szolgáló intézkedések megtétessenek. Persze ez aztán roppant messze vezet, mert hiszen azt tudjuk, hogy a szeszadó egyike az állam legnagyobb jövedelmeinek, ez aztán felvetné a szeszmonopolium nagy kérdését, ez pedig olyan terület, amelyre mi mint jogászok nem mehetünk át, azonban mint sociologusok, mert ez főképp sociális kérdés, azt hiszem joggal vonhatjuk a mi elmélkedésünk körébe.

Mindezeket összefoglalva először is hozzájárulok azokhoz az indítványokhoz, amelyek a meglevő javító-intézetek

tökéletesítését czélozzák, mert hiszen azt mindenki kénytelen elismerni, hogy évi 300 frtért olyan iparost, a ki érti a mester-ségét, tanítóul nem fogunk kapni, ez csak kontár lehet. Hogy a tanítóknak, a családfőknek a fizetése is javítandó, ezt is elismerem, valamint azt is, hogy ez állások szaporítandók, s hogy a családok ne hűsz tagból álljanak, hanem esetleg csak tízből.

Másodszor szükséges a 42. §-t kibővíteni oly irányban, hogy a bíróság csakis a javítóházba való elhelyezést mondja ki, a szabadlábra tételt pedig vagy egy bizonyos határidőn belül a bíróság, bizonyos latitude-del határozza meg s egy külön organumra, a felügyelő-bizottság belátására bizza. Mert lehet valaki igen jó jogász, de rossz próféta. A bíró helyesen állapíthatja meg a büntetést a törvény alapján, de azt, hogy a javítóintézeti nevelés által mily idő letelte után érethetik el a bűnös javulása? ezt előre megállapítani lehetetlen. Szükség esetére tán még a hűsz évet is kitolhatnák?

Harmadszor óhajtható, hogy az állam, mint amely a hatalmi körébe már a közegészségügyet is bevonta, hogy ez a szifilis és az iszákosság elnyomása iránt is kellő módon intézkedjék és ne csak kórházakat, ne csak fegyházakat és tébolydákat állítson föl, hanem épen azért, hogy ezen nagy kiadástól a jövő generációt megmentse, gondoskodjék az iszákosság és szifilis elleni intézkedésekről és hogy azon egyének, akik már az iszákosságban leledzenek, szinte csak úgy gyógytassanak, mint az elmebetegek. (Éljenzés.)

Vámbéry Rusztem:

Tisztelt Teljes Ülés!

Nem kívánom Székács ö Méltóságát a kriminológia szövevényes territoriumára követni, hanem megmaradok a kriminálpolitika terén, a mely a gyermek-kriminalitás ellen Magyarországon folytatott küzdelemben három kardinális hiányt fedezett fel.

Ezen hiányok elseje az, hogy nincs elég eszközünk ebben a küzdelemben.

A hiányok másodika, hogy ha van is eszközünk, ezt a bíróságok nem elég gyakran s nem mindig megfelelően alkalmazzák.

A hiányok harmadika pedig az, hogy az alkalmazott eszközök végrehajtásában még mindig némi tökéletlenség észlelhető.

A harmadik hiányra bőségesen reflektált az előadó úr igen érdekes, igen tanulságos és conclusióiban feltétlenül elfogadható előadásában, melyből csak egy adatot kívánok kiemelni. Megemlítette ugyanis azt, hogy egy családfő nevelése alatt 20, sőt ha jól tudom az aszódiban 35 gyermeket is tartanak.

Nos, t. Teljes Ülés, azt hiszem, hogy nincs Budapesten jobb módú kereskedő, a ki, ha három-négy gyermeke van, ne tartana ezeknek legalább is egy diplomával bíró nevelőt. A mit egy közönséges kereskedő megtesz, a kinek tisztességes gyermekei vannak, azt ne követelhessük meg az államtól, a mely romlott gyermekeit akarja becsületes emberekké nevelni? Ez bizony nagyon nagy hiba, a melyen kétségtől az az ankét, a mely legközelebb a javítóintézetek szabályzatának ügyében össze fog ülni, segíteni lesz hivatva. Nem kell pädagogiai tudás annak átlátásához, hogy a kriminalitástól megmétélyezett gyermek ki-nevelése csak úgy járhat eredménnyel, ha az a családfő teljes

odaadással a szeretet és szigor eszközeit egyesítve igyekszik a gyermek lelkületébe behatolni s annak akarateréjét a meggyőzés fegyverével hajtja uralma alá. A hol azonban egy családfő 35 gyermeket «nevel», ott nemcsak nevelésről nem lehet szó, hanem legtöbb esetben még a fegyelemnek sem tud érvényt szerezni. Hogy mi ennek az eredménye, arra is reflektált az igen t. előadó úr s felemlített egy esetet, a melyre kénytelen vagyok visszatérni, minthogy ebben a teremben ketten vagyunk, a kik annak a végtárgyalásán részt vettünk: *Gruber* ügyész úr mint vádló és szerény magam, mint védő. Ezen a végtárgyaláson 11 gyermek szerepelt, a kik saját bevallásuk szerint az aszódi javítóintézetben ismerkedtek meg egymással. Közülök hat rendkívül intelligens fiú volt s ezt az intelligentiát a bűncselekmény elkövetésének módozatában kifejezésre is juttatta. Ez az az intelligencia, a melyre a mai javító intézeteinknek úgynevezett valláserkölcösös nevelése vezet. Azon a végtárgyaláson, a melynek elnöke szintén a gyermek-kriminalistikával buzgón foglalkozó Fekete Gyula törvényszéki bíró úr volt, felmerült az a kérdés, hogy mit lehetne ezekkel a gyermekekkel tenni, s akkor ott álltunk, s azt mondtuk, hogy semmit. El lehet őket ítélni azon biztos tudatban, hogy a fogházból, a melybe beküldjük, ha lehet, még romlottabban fognak kikerülni.

A végrehajtás terén mutatkozó inconvenientiák azonban nagyrészt a *törvényes szabályozás* fogyatékoságának következményei. Ezt néhány szóval óhajtanám érinteni s pedig abból a szempontból, hogy hol lehetne segíteni és mennyit segítettünk eddig és mennyit fogunk segíteni a jövőben e bajon.

Az első hiány az, hogy nincs elég eszközünk, vagyis, hogy nincs elég javító intézetünk. Hallottuk azt a rettenetes adatot, hogy 1896 ban 1593 a bíróságok által elítélt tizenhat éven aluli gyermeknek csak 309 hely állott rendelkezésére a javító intézetekben, illetőleg állott volna, ha ennek több mint felét nem foglalná el a szülők által oda utalt gyermekek. Székesfehérvárott 167 közül 90-et a szülők kérelmére utait oda a közigazgatósági hatóság. Ez rendkívüli abnormitás, a mennyiben a praeventiót összevegyíti a repressióval. Feltétlen követelmény az, hogy itt különválasztás történjék, a mint megtörtént Angliában, a hol 134 kényszernevelőintézet áll rendelkezésére azoknak, a

kik gyermekeiket be akarják utalni. Fentartásukhoz az állam évenként két és fél millió forinttal járul. Meg van ez Németországban is, a hol a polgári törvénykönyv életbeléptetési törvényének 153. §-a tartja fenn az egyes államoknak a hatáskört az ilyen kényszernevelőintézetek felállítására és szabályzatuk megalkotására. És épen azért nem volna indokolatlan most, midőn a magánjogi kodifikáció forrongásban van, e kérdést a magánjogi kodifikátoroknak figyelmébe ajánlani. Eredményt csak akkor lehet elérni, ha azt a magánjogi törvénykönyv kimondja, hogy a szülői és gyámi hatalom olyan esetekben, midőn a gyermeket erkölcsi megromlásnak teszi ki, felfüggesztessek és a gyermek a községi organum ajánlatára kényszernevelőintézetbe küldessék. Ez által kettőt érünk el: egyrészt azt, hogy a javítóintézetek tehermentesítettnek és az elítéltek aránya a befogadási képességhez kedvezőbb lesz, — másrészt a félig romlott gyermeket nem tesszük ki a már bűnbe esettek contagiumának.

A törvényes szabályozás másik nagy hibája az, hogy az a büntetőtörvénykönyv, a melynek alapján a mi gyakorlatunk áll, ez irányban nem valósította meg a hozzá fűzött reményeket. Székács ö Méltóságának méltóztatott említeni, hogy a 42. §. tökéletlen. Igen jól tudjuk ezt s a gyakorlatban segítettek is rajta némileg. A 92-iki novella olykép igyekezett segíteni rajta, hogy a 42. §. alapján beutaltakra a beutalás tartama ne határozottassék meg, s másrészt az által, hogy külön skálát állított fel a 16—18 év közötti elítéltekre. Ez a módosítás, azt hiszem, kissé szűkmarkú. Radikális reformra volna szükség, oly értelemben, mint azt a svájcei javaslat és norvégiai törvény már meg is valósította; ez t. i. a büntethetőségi korhatárnak a 14-ik (sőt az eisenachi gyűlés szerint a 16-ik) esztendőre való felemelése. E korhatáron alul bizonytalan tartamú javításnak, az azt meghaladottakra büntetésnek van helye. Megengedem, hogy ettől még távol állunk, azonban a büntetőtörvénykönyv novellájának az a tervezete, a mely most van készülőfélben, Erdély Sándor igazságügyminister indítványára, ehhez már közeledett két irányban; először olykép, hogy a 16-ik életévet meg nem haladott fiatalokúakat, a kiket a bíróságok a 85. §. alapján ítélnék el, határozatlan időtartamra javítóintézetbe utalhatók-

nak mondja, a hol életkoruk 20-ik évéig tarthatók, azonban feltéve, hogy javulásuk biztos jeleit adják, előbb is kibocsáthatók, ha egy külön e célra szervezendő felügyelő bizottság ajánlatára az igazgatóság azt jónak látja. Hogy miért kell erre külön felügyelő bizottság, az nem szorul bővebb indoklásra. Nagyon jól tudjuk, hogy jelenleg a felügyelő bizottság milyen elemekből van összeszerkesztve. A törvényszék elnöke, a közigazgatási bizottság két tagja, nem csak hogy nem figyelik meg a javítóintézet növendékeit, hanem még csak nem is látták soha életükben. Ezek döntenek most a felett, hogy mikor javul meg, vagy még nem javult meg. Az ilyen felügyelő bizottságra a határozatlan tartamú büntetés determinációját bízni nem lehet s ezért kell majd alkalmasabb organumról gondoskodni, mely közvetlen tapasztalat alapján dönthet a javulás kérdésében.

Ennek az inaugurálandó rendszabálynak kiegészítő része volna az, hogy az igazságügyminister a 16-ik életéven felülieket is beutalhassa, a mennyiben annak szükségét látja, a mi előre láthatólag ritkán fog gyakorlati alkalmazást találni.

Még csak a konstataált hiányok másodikára nézve kívánom kiemelni, hogy a bíróságoknak a gyermekkriminalitás elleni küzdelemben ezideig játszott szerepe absolute nem kielégítő. A bíróságok eljárása circulus-vitiosusnak vált okozójává, melynek kiinduló pontja az, hogy nem utalnak, vagy csak nagyon kivételesen utalnak fiatalkorút javítóba. Láttuk, Székesfehérvárott összesen 64 bíróság által elítélt gyermek van. Miért? Mert nincs hely. A végrehajtó hatalom pedig nem tartja sürgős feladatnak a javítóintézetek tetemes szaporítását. Miért? Mert a bíróság nem veszi igénybe. De nemcsak a bíróság, hanem a védelem sem tesz e téren eleget, mert rendszeren csak sablonos egyhangúsággal kéri a bíróságtól a javítóintézetbe való utalást, a helyett, hogy meggyőződést szerezne magának arról, a mint Belgiumban és Hollandiában a védők meggyőződést szereznek, hogy előéleténél, családi viszonyainál, a cselekmény elkövetésének körülményeinél fogva alkalmas-e a fiatalkorú arra, hogy javítóintézetbe küldjük.

Csak még egy dolgot szerettem volna kiemelni abból, a mit az előadó úr mondott. A székesfehérvári javítóintézetben 167 fiatalkorú közül 119 van 16—20 év közt; tehát a nagy

többsége az odautaltaknak olyan, a kiknél a javítóintézet kedvező hatása alig remélhető. Ez összefüggésben áll azzal, a mit előbb említettem, hogy a bíróságok nagyon is későn, akkor utalják be, mikor a javítóintézet már nem segíthet.

A téma, melyet az előadó úr érintett, kimeríthetetlen. A jogászegylet immár harmadízben foglalkozik vele, azonban gyakorlati eredményt, sajnos, ez ideig nem sikerült kivívnia. A vitatkozásnak nem is igen lehet eredménye, mert hisz arról, a miről egymást meg akarjuk győzni, úgy is meg vagyunk győződve. Ez azonban nem akadályozhat annak elismerésében, hogy az előadás, melyet hallottunk, igen nagy szorgalommal, igen szépen volt kidolgozva, s hogy a konkluziói ma már minden modern kriminalistának lelkébe vannak vésve. (Éljenzés.)

T
302

